

A kultura tényleges birtokba vétele

Minden forradalmi mozgalmat két fázis különbsége jellemez elsősorban, melyeket a legpontosabban a lehetőség és a valóság fogalmi közt való különbséggel lehet meghatározni. Az egyes cselekvései között azonban a különböző fázisok között különbözőképpen helyezkednek el, még pedig oly módon, hogy az, ami valóság az egyik fázisban és az egyik cselekvési mód számára, pusztán lehetőséggé válik, amikor a másíkról van szó. Ilyen viszony volt a múltban a politikai hatalom megragadása és a társadalom birtokbavétele a gazdasági átszerveződés lehetőségét jelentette; a tényleges birtokbavétel, a valóság azonban csak akkor következik be, ha ez a gazdasági átszervezés, a szocializálás tényleg megtörténik.

A kultura kérdése ugy aránylik a gazdasági átalakuláshoz, mint az aránylott a politikaihoz. A kommunista társadalom célja az osztálykülönbségek megszüntetése, egy olyan társadalom megteremtése, mely ilyen különbségeket, sem intézményeket, sem beltőkés emberek között többé nem ismer. Az osztálykülönbségek megszüntetése a gazdasági rend, a termelés átalakulásának kérdése; hiszen az osztályelhelyezkedés alapját az embereknek a termelési rendben való elhelyezkedése képezi. De ennek az új termelési rendnek megteremtése, amelyen most dolgozik a proletariátus, még nem fejezheti és zárhatja le ezt a folyamatot. A belső, a műveltségi, kulturális stb. előjogok nem szüntek meg azzal, hogy a termelési rend átalakult. Ez az átalakulás tehát szintén csak egy lehetőséget teremt: a belső

egyenlőség lehetőségét, amelyet megvalósítani más munkának, a nevelés munkájának a feladata.

Ma a proletariátus kezében van minden hatalom. És ezt a hatalmat érvényesíti is mindenütt, a kultura területén is. Birtokába vette az összes intézményes jellegű eszközöket, melyek a kultura terjesztésére szükségesek, birtokába vette a kultura összes termékeit, amelyek keresztül az emberek a kulturával kapcsolatba léphetnek. De mindez mégis csak lehetőség. A kép, a könyv, az iskola nem azé, akinek tényleges, vagy jogszerű tulajdona. Hanem azé, aki belőle a legtöbb belső hasznot, a legtöbb gyönyörűséget és épülést képes meríteni. Az, hogy a műkincsek, a színházak, az iskolák, stb. a proletariátus kezében vannak, csak lehetőségét teremti meg az új kulturának, a tényleges birtokbavételnek. Annak a kornak, amelyben a kultura összes alkotásai a dolgozók valameennyiének belső tulajdonává váltak.

Ezt a tényleges birtokbavételt kell a nevelésnek megvalósítani. Ideiglenes és gyors intézkedésekkel ott, ahol arról van szó, hogy a már felnőtt embereket belső és szoros kapcsolatba hozza a kultura legfőbb értékeivel; hogy felszabadítsa bennük az eddig lekötött és a kapitalista kizsákmányolásban megnyomorított szellemi, teremtő erőket, hogy lehetővé tegye számukra azokak igazi és fejlesztő élvezését. Lassu és rendszeres intézkedések keltenek ellenben mindenüvé, ahol arról van szó, hogy a még fel nem serdült nemzedék úgy

nőjön fel, hogy nemcsak elevenné váljék benne ez az összefüggés a kultúrával, hanem úgy váljék elvonné, hogy a kultúra, a műveltség összekötő kapocs legyen az emberek között, nem pedig elválasztást, kasztokra való bomlást előidéző elv, mint volt a kapitalizmus idejében.

Ennek a lehetőségeit is a politikai és a gazdasági átalakulások fogják megteremteni. A tanácsalkohimány megszünteti a hivatásos politikusok, a hivatalnokok osztályát azáltal, hogy minden megbízatást bármikor visszavonhatóvá változtat. A régi rend speciálisainak tulnyomó része elveszti létjogosultságát és csak olyanok maradnak meg, akiknek különleges képzettsége (orvosok, mérnökök) csakugyan a közösség érdekeit szolgálja. De a nevelés általalakító munkájának itt sem szabad megállania. Itt is meg kell szüntetnie a kasztkülönbséget — a fizikai a szellemi munka között való kasztkülönbséget. A feladat itt az, hogy minden ember számára minden pillanatban nyitva álljon élete külső és belső alakulása szerint, hogy akár mint fizikai, akár mint szellemi munkás elhelyezkedjék a társadalomban. Csak, ha ez az átalakulás megtörtént és vele megszűnik a belső osztályelválás lehetősége, ha úgy történt meg, hogy ezáltal a kultúra színvonalja nem csökkent, hanem emelkedett — csak akkor történt meg a proletariátus számára a kultúra tényleges birtokbavétele.

Lukács György.